

Zápis

z obhajoby disertační práce paní PhDr. Miloslavy Váňové
konané dne 20. 6. 2014

Téma práce: „Vývoj knižních trhů s důrazem na vývoj internetu včetně konceptu e-book (vztah nakladatel – knižní distributor – knihkupectví)“

Přítomní: dle prezenční listiny

doc. RNDr. Jiří Souček, DrSc. - předseda

doc. PhDr. Richard Papík, Ph.D. - školitel

PhDr. Linda Jansová, Ph.D. – oponentka (omluvena)

Doc. Ing. Vilém Sklenák, CSc. - oponent

PhDr. Barbora Drobíková, Ph.D.

Ing. Martin Souček, Ph.D.

Představil průběh obhajoby:

Předseda komise doc. RNDr. J. Souček, DrSc. zahájil obhajobu, představil přítomným uchazečku a seznámil přítomné s průběhem obhajoby.

Vyzval školitele, doc. PhDr. Richarda Papíka, Ph.D., aby představil uchazečku, její práci a průběh studia. Školitel doc. Papík seznámil přítomné s průběhem studia uchazečky, PhDr. Váňové. Školitel přečetl svůj posudek:

Doc. Papík uvádí, že se autorce podařilo zachytit problematiku vývoje knihy a knižního trhu, který dosud v komplexní podobě nebyl učiněn. Pokud takové texty existují, nedosahují takového shrnutí, jako předkládá doktorandka ve své disertační práci. Menší nevýhodou práce je fakt, že téma bylo kdysi aktuální a v době zadání by bylo řešeno s předstihem, ovšem vývoj byl velmi rychlý, daný rozvojem technologií a informační společnosti. Konstatuje, že práci to neubírá na významu, práce je stále aktuální, psaná strukturně, odborně a čtivě.

Uvádí, že téma elektronické knihy je zpracováno v kontextu historického vývoje a porovnáno také s tištěnou knihou. Doktorandka konzultovala s klíčovými osobnostmi dané problematiky, věnovala se také přístupu a reakcím daných knihoven.

Dále školitel uvádí, že doktorandka konzultovala a pracovala pravidelně, naplno, pouze měla přestávku v rámci mateřské dovolené. Dále doc. Papík uvádí, že doktorandka má zajímavé odborné zázemí, komentuje výňatek ze životopisu. Uchazečka pracuje na České biskupské konferenci, předtím pracovala na Pražském arcibiskupství, má bohaté zkušenosti v oblasti projektů a poradenství v oblasti dotačního managementu (EuroPartners Consulting, s. r. o., Prosperita, o. p. s). Podílela se na kurzech na ÚISK

v rámci doktorského studia. Vyučovala předmět „Fondy a programy v programovacím období 2007 – 2013 se zaměřením na dotační možnosti informačních institucí a knihoven“ a spolupráce na výuce předmětu „Ekonomika podniku“. Uchazečka také během doktorského studia absolvovala studijní stáž ve švédské Högskolan i Borås (Swedish School of Library and Information Science) a během magisterského studia taktéž absolvovala stáž na německé Universität des Saarlandes v Saarbrückenu, na katedře informační vědy pod vedením prof. Haralda Zimmermanna. Školitel doporučuje komisi disertační práci PhDr. Váňové k obhajobě.

Předseda komise doc. RNDr. Jiří Souček vyzval uchazečku k představení své disertační práce.

PhDr. Váňová uvádí základní výzkumnou otázku: Jak nástup fenoménu e-knihy ovlivňuje role a činnosti subjektů knižního trhu. Uvádí, že tuto výzkumnou otázku formulovala během stáže na švédské Högskolan i Borås pod vedením tamní školitelky.

Uchazečka uvádí problémy, otázky, či další aspekty, na které během své práce narazila:

- Proměny knižního trhu: souvisí převážně s vývojem ICT a internetu (elektronická kniha bez internetu je problém, nemá smysl), čteček, formátů, programů na čtení a práci s e-knihami, dále se specifika digitálního vlastnictví. Všechna tato témata jsou v práci zachycená.
- Autorka definovala subjekty knižního trhu dle autorky prof. Königové, která vnímá subjekty knižního trhu jako součást informačního systému, v rámci cyklu: nakladatel – knihovna – čtenář.
- Hlavní linie práce se zabývá zkoumáním rolí a odlišností tištěné a elektronické knihy. V této problematice autorka v průběhu práce narážela na nedostatečnou českou legislativu, zejména absenci povinného výtisku elektronických publikací. V této souvislosti zmínila dílčí aktivity některých subjektů např. aktivity vydavatelství Grada, k prosazení určitých prvků do zákonů ČR, avšak neúspěšně.
- Dílčí témata doktorandka konzultována s klíčovými odborníky na tuto problematiku v rámci ČR, např. Ing. Jiří Pavlík (Ústavu výpočetní techniky Univerzity Karlovy), Mgr. Martin Hanák (Akademická knihovna Jihočeské univerzity).
- Autorka poukazuje na skutečnost, že v průběhu zpracování práce se významně posílila role knihoven v distribuci e-knih, které se staly zajímavým obchodním partnerem. Poukazuje na konzultace se spoluzakladatelem platformy eReading, který měl ještě v roce 2006 ke knihovnám negativní přístup, avšak výsledky doktorandkou realizovaného dotazníkového šetření z 1. čtvrtletí 2014 potvrdily, že s knihovnami spolupracuje nejvíce. Proto se také autorka v práci zaměřila více na knihovny, než bylo při zadání práce původně zamýšleno.

Cílem práce bylo zkoumat měnící se role subjektů knižního trhu – nakladatele a prodejce, zjistit situaci na poli zavádění e-knih, stanovit roli knihoven v procesu publikování elektronických knih. Uchazečka uvádí, že v současné době se trendy velmi překotně vyvíjejí.

Autorka představila v rámci práce realizovaný průzkum zavádění výpůjček českých elektronických knih do knihoven. Použila metodu dotazníku, osloveno bylo asi 90 knihoven. Nad rámec toho provedla cílené rozhovory (standardizované i volné) se zástupci 5 knihoven, které již zavedly nebo plánují v brzké době

zavést půjčování e-knih. Provedené průzkumy doplnila použitím dalších vědeckých metod analýzy dokumentů, využila metody indukce, dedukce, analýza, syntéza). Použité výzkumné metody se prolínají a doplňují.

Výzkumná část práce:

Autorka představila nejvýznamnější hypotézy. První hypotéza byla stanovena, že knihovny zavádějí službu absenčních výpůjček e-knih jen okrajově. Toto tvrzení bylo potvrzeno.

Druhá hypotéza předpokládala, že současná výše investic knihoven na akvizici českých e-knih je poměrně nízká. Tato hypotéza také byla potvrzena a byla podpořena poznatkem, že většina vymezených částek na e-knih je podhodnocená, ovšem také zjistila, že alokované částky na e-knihy budou narůstat. Dalším zjištěním bylo, že knihovny vůbec neví, jaká by měla být cena e-výpůjčky.

Autorka popsala výsledky dotazníkového šetření. Návratnost dotazníku byla 40%, asi ¼ respondentů měly zájem seznámit se s výsledky, proto je autorka popisuje čtivou formou v kapitole 6. Výsledky byly také prezentovány na konferenci Inforum 2014. K nejvýznamnějším závěrům patří zjištění, že malá nabídka titulů pro knihovní licence brzdí nabídku českých e-knih, dále, že univerzitní a akademické knihovny měly problém s oborovou relevancí platformy eReading. Knihovny dle průzkumu mají také problémy s vysokými pořizovacími náklady na zavedení výpůjček e-knih. Knihovny také předpokládají nárůst výdajů na pořízení e-knih, což ovšem kolidovalo s odpovědí na otázku, jak vnímají vývoj na tomto poli, na kterou knihovny odpovídaly záporně.

Přínosy práce doktorandka formulovala takto:

- Komplexní a ucelené zpracování problematiky knižního trhu.
- Definování nového pojmu Digitální platformy, což bylo opomíjeno, přestože s ním odborná komunita již delší dobu pracuje – ve spolupráci a na základě konzultací s Ing. Pavlíkem.
- Zjištění aktuální situace v oblasti zavádění výpůjček e-knih v českých knihovnách.
- Detailní rozbor modelu platformy eReading.
- Návrh nového modelu multilicencí pro nákup českých e-knih.

Tímto uchazečka ukončila představení své práce.

Předseda komise doc. Souček poděkoval a předal slovo oponentům. Přednost dostal posudek dr. Jansové, ta je z důvodu nemoci omluvena. Dr. Drobíková čte posudek za dr. Jansovou, konstatuje, že vynechá poslední stranu posudku, kde oponentka uvádí formální nedostatky práce.

[Doc. Papík odešel z místnosti, ale komise se shodla, že posudky mají všichni členové komise předem k dispozici a jsou s nimi obeznámeni, proto bylo postoupeno ke čtení posudku. Vrací se během čtení prvního odstavce druhé strany].

Oponentka PhDr. Linda Jansová, Ph.D. ve svém posudku uvádí, že v předkládané dizertační práci není zřetelně uvedeno, jaký má cíl (popřípadě cíle). Dále se věnuje struktuře práce, která je podle oponentky

přehledně rozčleněná, vytýká pouze diskrepanci v číslování Úvodu a Závěru, kdy Úvod není číslován, a naopak Závěr ano.

K obsahu práce oponentka uvádí, že v práci převažuje popis stávajícího stavu a výzkumný charakter má pouze šestá kapitola. Dále se věnuje terminologii, uvádí, že formulace nově zaváděných termínů nejsou vždy zvoleny nejvhodněji a také výklady některých stávajících pojmů nepovažuje za dostatečné (např. pojem elektronická kniha). Oponentka má dále připomínky k dílčím argumentům uvedeným v práci, např. vyjadřuje nesouhlas, popř. polemiku s následujícími tvrzeními:

- při tzv. selfpublishingu může dojít k výraznému snížení kvality díla
- „Městská knihovna v Praze získává elektronické knihy také „spoluprací s nakladateli, kteří se nebrání novým modelům spolupráce, tzn. že knihu dostupnou v tištěné podobě ve fondu knihovny je po dohodě možné zdigitalizovat a zpřístupnit““
- „archivační funkce je jednou ze základních rolí, které knihovna vedle získávání a následného zpřístupňování dokumentů vykonává“ (dílní závěr kapitoly 5)
- dále oponentka uvádí, že „Není zřejmé, proč by knihovna nemohla do svého katalogu zařadit knihy (resp. reálně jejich záznamy) zpřístupňované na platformě eReading do svého katalogu.“

Dr. Jansová se také dotýká provedení průzkumu. Uvádí, že počet 90 oslovených knihoven považuje za nedostatečný vzhledem k celkovému množství knihoven v ČR.

Poslední komentář k obsahu práce se týká návrhu modelu multilicencí e-knih. Uvádí, že prezentovaný model nepovažuje za příliš inovativní a že se jedná z jejího pohledu jen o malou modifikaci existujícího modelu platformy eReading.

Oponentka dále uvádí výčet stylistických nedostatků, které dr. Drobíková za souhlasu komise přeskakuje. Zmiňuje pak jen stanovisko oponentky ohledně velkého množství použitých informačních zdrojů, avšak oponentka vyjadřuje, že některé nedosahují požadované kvality informačních zdrojů pro dizertační práci. Na závěr dr. Drobíková čte závěrečné stanovisko oponentky, že práci doporučuje přepracovat a doplnit, v předkládané podobě ji k obhajobě nedoporučuje.

Poté seznámil komisi se svým posudkem druhý oponent, doc. Ing. Vilém Sklenák, CSc.

Doc. Sklenák uvádí, že posudek nebude číst a shrne nejdůležitější body. Uvádí, že ho téma zaujalo z profesního i zájmového hlediska. Okomentoval velký rozsah práce a uvedl, že jej zaujali pasáže zejména týkající se formátů elektronických knih a uživatelských práv, dodal, že se jedná o dobře napsané pasáže, z principu popisného charakteru. Dále poznamenal, že má také řadu formálních výtek ohledně úpravy textu. Věnuje se však obsahové stránce práce, která je dle jeho slov podstatnější. Práci hodnotí jako rozsáhlou do šířky i hloubky zpracování tématu. Šíři zpracování hodnotí kladně, dle jeho slov toto poukazuje na přehled uchazečky v dané tematicce. Komentuje také fakt, že občas je práce zpracována do přílišné hloubky, která se tématem příliš mnoho nespojuje – např. strany 92-96m které uvádí přílišné technické detaily, které v práci dle jeho slov být nemusely. Zahrnutím přílišných detailů vnímá oponent práci jako příliš rozvláchnou, obtížně se v ní hledá hodnotitelné jádro a přínos doktorandky.

Doc. Sklenák dále hodnotí velký rozsah práce, ale uvádí, že z rozsahu cca 250 stran a šesti kapitol je po prostudování práce přínosná jen kapitola 6 a podkapitol 4.4, což je cca 40 stran, což je pro doktorskou dizertační práci málo. Hodnotí, že vlastní přínosná část by měla být zastoupena ve větším poměru k celému textu práce, navrhuje, že by bylo vhodnější, kdyby popisné části byly potlačené na úkor vypíchnutí vlastních přínosů.

Oponent dále uvádí i polemiku s přínosy práce tak, jak je uchazečka formuluje v práci. Uvádí, že např. definování pojmu „Digitální platforma“ jsou v práci věnovány jen dva odstavce, což oponent hodnotí jako hlavní přínos velmi málo. Dále uvádí, že z práce není zřejmé, zda byl tento pojem v odborné komunitě publikován a zda na něj autorka od komunity získala zpětnou vazbu (přestože ve své prezentaci uchazečka uvedla, že pojem konzultovala). Podobný komentář oponent uvádí i pro doktorandčin návrh modelu multilicencí. Oponent postrádá informaci, zda byl model ověřen, zda má autorka zpětnou vazbu od odborné komunity. Konstatuje, že pokud autorka nemá k dispozici experimentálně ověřené výsledky, nelze model pokládat za hlavní přínos dizertační práce. Přestože doc. Sklenák v práci shledává nedostatky, dává uchazečce šanci práci obhájit a doporučuje práci k obhajobě.

Předseda komise doc. Souček vyzval uchazečku, aby se vyjádřila k výhradám oponentů.

Vyjádření PhDr. Váňové k připomínkám oponentky PhDr. Lindy Jansové, Ph.D.:

Neuvedení cíle práce v Předmluvě, ani v Úvodu: Doktorandka argumentuje, že předmluva je osobní výpověď autora, jejím cílem je naladit čtenáře ke čtení práce, nikoli prezentovat cíle. Úvod je dále podle autorky úvodem do problematiky, a v úvodu práce autorka popisuje a představuje knižní trh. Cíl práce popisuje na straně 16 v Úvodu. Uznává, že mohl být více explicitně vyjádřen, ale z pohledu autorky byl vyjádřen dostatečně.

Některé nadbytečné kapitoly (např. 1.3, 4.2) a převládající popis stávajícího stavu: Uchazečka se na rozdíl od oponentky nedomnívá, že knihovnická komunita je s těmito tématy seznámena. Uvedený argument oponentky nepovažuje za důvod pro vynechání popisu současného stavu, který také je východiskem pro výzkumnou část práce, popř. další navazující výzkumy. Před osmi lety, v době zadání této dizertační práce, toto téma nebylo známé.

Dále uchazečka polemizuje s tvrzením, že výzkumná část práce je jen kapitola 6. V tomto nevidí problém, ostatní teoretické kapitoly jsou východiskem právě k této k praktické / výzkumné části práce.

Právo na digitalizaci knih je obsaženo v knihovní licenci, také viz příloha č. 2 dizertace písmeno c), pro právo digitalizovat a zpřístupnit knihy není nutná smlouva s vydavatelem: Uchazečka považuje tento názor oponentky za sporný, obdobně se vyjádřila i dotazovaná knihovnická komunita. Knihovní licence, paragraf 37 dle písmene c) říká, že do autorského práva nezasahuje knihovna zpřístupňující dílo včetně rozmnoženin, ovšem toto dílo nesmí být předmětem prodejních nebo licenčních podmínek. Tuto větu

Autorského zákona si knihovny a nakladatelé vykládají různě a mají zpracovaná rozdílná právní stanoviska. Dosud však v ČR neproběhl soudní spor, který by určil, zda zpřístupňování e-knih podléhajících autorské ochraně na půdě knihovny porušuje Autorský zákon, či nikoli. Městská knihovna v Praze z výše uvedeného volí v rámci zmiňovaného projektu „E-knihy do každé knihovny“ cestu spolupráce mezi knihovnami a nakladateli za účelem zpřístupňování el. verzí novějších českých knižních titulů.

Autorka zaměňuje výrazy „e-knihy“ a „elektronické rozmnoženiny“: Uchazečka argumentuje, že výraz „elektronická rozmnoženina“ je předmětem zákona, který však nezná výraz „e-knihy“.

Proč autorka oslovila pouze 90 knihoven, když v ČR je asi 6000 knihoven?: Uchazečka argumentuje, že v ČR je počet knihoven asi tak stejný jako počet obcí. Cílem průzkumu nebylo oslovit všechny knihovny, ale takové spektrum knihoven, které provádějí akvizici ve velkém měřítku, tj. všechny univerzitní knihovny včetně knihovny AV ČR, knihovny vybraných soukromých VŠ, všechny krajské, regionální, a vybrané městské knihovny. Dále autorka uvádí, že 40% návratnosti dotazníků svědčí o správnosti výběru vzorku. Cílem nebylo oslovit menší knihovny, které e-knihy ještě nezačaly zavádět. Autorka se proto soustředila na velké knihovny, kde byl potenciál získat odpovědi k dané problematice.

K připomínce oponentky dr. Jansové k zavádění modelu multilicencí se uchazečka vyjádří později při obhajobě posudku doc. Sklenáka.

Role koordinační knihovny: Autorka neměla za cíl zavádět ekonomický model, pouze model teoretický. Neměla za cíl jednat s žádnou konkrétní knihovnou.

Zavedení prvku podílové ceny ve výši 20% počtu uživatelů knihovny, argument na příkladu knihovny o 500 uživatelích: Autorka argumentuje, že knihovna s 500 uživateli by volila jinou formu zpřístupnění e-knih, než uvádí oponentka. Nechává toto téma otevřené do další části obhajoby.

Vyjádření k připomínkám oponenta doc. Ing. Viléma Sklenáka, CSc.:

Připomínky doc. Sklenáka jsou rozděleny na dvě části – úprava práce a obsahové připomínky. Nejprve se uchazečka vyjadřuje k úpravě práce, k společným výtkám obou oponentů. Uvádí, že v číslování stran, a v číslování Úvodu a Závěru se držela se platných pokynů Univerzity Karlovy, kde se uvádí, jak mají být práce číslovány a jak mají být číslovány jednotlivé kapitoly. Uvádí, že dle těchto pokynů je Úvod běžně nečíslovaný, Závěr pak bývá číslovaná jako kapitola. Číslování příloh pak je uvedeno odlišným způsobem, než kapitoly. Autorka sama přiznává, že jí tento způsob připadá trochu nelogický, ale snažila se dodržet formální pokyny, i přesto, že si je vědoma, že mají jen doporučující charakter.

[Během této odpovědi přichází Ing. Martin Souček, Ph.D.]

Nová kapitola začíná na nové straně, proč však i nadpisy (kapitoly) druhé úrovně začínají na samostatné nové straně?: Autorka uznává, že toto stylistické řešení může působit rušivě. Osobně má takto oddělené texty raději. Takto jí práce připadá přehlednější.

[dr. M. Souček odchází z místnosti]

Nejednotné popisky tabulek, grafů apod.: Autorka uvádí, že ji uvedený způsob stylistické úpravy jednotlivých typů vyobrazení byl doporučen od Ing. Evy Dibuszové, Ph.D., se kterou v průběhu zpracování práce konzultovala některá obsahová témata.

Uchazečka děkuje za pozitivní připomínku, že text je psaný čtivou formou.

Dále se uchazečka vyjadřuje k obsahovým připomínkám oponenta doc. Sklenáka:

Výraz „čtečka“ je využíván pouze ve významu zařízení pro čtení elektronických knih: Autorka argumentuje, že na str. 54 byl pojem „čtečka“ rozdělen na HW a SW. Uvádí, že právě častá nepřehlednost ve významu tohoto výrazu vedla autorku k rozdělení tématu. Toto rozdělení napomáhá k orientaci v problematice. Uznává, že bylo možné práci doplnit o alternativní rozhraní (rozhraní pro nevidomé apod.). Doc. Sklenák zde poznamenává, že by stačilo jen uvést poznámku pod čarou.

Přílišné podrobnosti, a jejich sporný přínos k cíli práce, zejm. části 3.1.3.3 – 3.1.3.6: Uchazečka uznává, že je možné, že by práci v některých částech přispěla stručnější verze. V uvedených částech práce však šlo o cílený postup. Jednalo se o kapitulu „Výroba knihy“, která byla rozdělena na výrobu tištěné a výrobu elektronické knihy, byla zde zapojena autorskoprávní agenda a role autora. Autorka vnímá rozdíly mezi těmito dvěma metodami jako velmi podstatné. Pro ucelenost práce proto uvádí ve stejné míře podrobnosti, jak vzniká tištění i elektronická kniha.

Připomínka, že je vhodné rozlišovat fulltextové a řetězové vyhledávání: Zde autorka přiznává, že převzala nepřesnou terminologii od některých vydavatelů a děkuje za zpětnou vazbu.

Proporce kapitol vůči celkovému rozsahu práce: Uchazečka se zastoupení kapitol jeví jako logické, práce obsahuje část popisnou a výzkumnou. Rozumí argumentu, že výzkumná kapitola 6 je podstatná a uznává, že by bylo dobré toto téma zpracovat v další práci. Argumentuje, že výzkum je vyústěním teoretické práce na humanitním oboru, širší praktická část může být součástí další práce.

Uvádění přílišných podrobností, které nejsou pro práci přínosné: Autorka uznává přílišné podrobnosti v některých pasážích, chtěla téma postihnout komplexně, snažila se o porovnání procesů mezi tištěnou a elektronickou knihou.

Pojem digitální platforma: Uchazečka uvádí, že pojem definovala, nikoli, že jej vymyslela. Pojem byl již v odborné komunitě používán, v letech 2012/13 byl použit na konferenci Inforum. Autorka jej v práci pouze definovala, také na základě konzultací s odborníky, kteří jej vytvořili a používají ho. Výraz byl

poprvé publikován Ing. J. Pavlíkem, který se tomuto tématu dlouhodobě věnuje a Janou Matějkovou, dále byl publikován uchazečkou na konferenci Inforum 2014 a v časopise Ikaros. K definici pojmu dále přispěly konzultace s Mgr. M. Hanákem, což je hlavní koordinátor platformy eReading a současně byl předložen k připomínkování Martinu Lipertovi, spoluzakladateli platformy eReading.

[dr. M. Souček se vrací do místnosti]

Návrh nového modelu multilicencí: Uchazečka souhlasí s tvrzením, že návrh modeluje první krok a konstatuje, že nebylo cílem zavádět model do praxe. Cílem byl návrh modelu, který může být předložen do praxe, nebylo cílem jej implementovat. Jedná se o náskok současného modelu multilicencí, který si nekladl za cíl vyřešit všechny problémy. Nepočítá s tím, že bude řešit např. malou nabídku titulů, nebo cenu e-knih. K námitce, že vše bude stát čas a peníze uchazečka poznamenala, že si nekladla za cíl připravit ekonomický návrh. Popisuje pouze nutnost zavést prvek koordinující knihovny z důvodu různorodé cenové politiky a jako prevenci mnohonásobné stejné práci všech knihoven. Cenový podíl (20%) vychází z konzultace s Mgr. Martinem Hanákem a je stanovený tak, aby se nákup e-knih knihovně vyplatil. Návrh modelu je prvním krokem, vyžaduje další přezkum. Vyšel z dotazníkového šetření.

Uchazečka dále poznamenala, že během 3 měsíců po odevzdání práce pozastavila platforma eReading model multilicencí - ano a situace se postupně posouvá k modelu e-výpůjček. První knihovna, která toto realizuje, je Akademická knihovna Jihočeské univerzity. Model funguje tak, že knihovna má kredit, který čtenáři postupně čerpají. Autorce připadá zajímavé, pokud by fungovaly oba modely zároveň, mohlo by se dospět k zajímavé kombinaci obou modelů. Ovšem na závěr formuluje dnešní situaci jako velice překotnou a budoucí vývoj není možné předjímat.

Doc. J. Souček děkuje za obsáhlé vyjádření a vyzývá jediného přítomného oponenta, doc. Sklenáka k vyjádření k vystoupení uchazečky.

Doc. Ing. Vilém Sklenák, CSc. uvádí, že vysvětlení bylo vyčerpávající a nechce prodlužovat diskuzi. Nicméně uvedl, že námitka neověření modelu v praxi stále trvá. Autorka s tím souhlasí, říká, že toto byl první krok. Konzultovala model v interní komunikaci (jak uvedla). Řada údajů pro implementaci do praxe je neveřejných. Pro zavedení modelu do praxe uvádí, že by bylo nutné v některé knihovně pracovat a mít kontakt s jejím prostředím. Toto také uvádí, že je jedním z důvodů, proč její práce nemá vstup do praxe.

Doc. Souček vstupuje do diskuze a ptá se, zda má někdo námitky, aby Ing. Martin Souček, Ph.D. i přes pozdní příchod byl přijat za přítomného a měl možnost hlasovat. Dr. Souček se omlouvá za pozdní příchod, uvedl, že si prostudoval materiály. Členové komise ani uchazečka nemají proti návrhu doc. Součka námitky.

Doc. Souček otevírá všeobecnou diskuzi.

Diskuse:

Dr. Drobíková komentuje, že koncept knihovny není uvedený v názvu práce, vstupem knihoven do tématu si autorka práci zkomplikovala. Uvádí, že jen zahrnutí této problematiky pouze v knihovnách by zasloužilo samostatnou práci.

Doc Papík obhajuje, že zahrnutí knihoven do práce bylo učiněno na jeho podnět. Říká, že před osmi lety, kdy bylo téma zadáváno, nebyly knihovny v tomto procesu zahrnuty, což dnes naopak významně jsou, proto nešlo knihovny opomenout. Změna názvu práce by v této fázi zpracování byl problém. Sám školitel tedy doktorandce doporučoval knihovny neopomenout.

Dr. Drobíková uvádí, že o roli koordinátora se v odborné komunitě mluví asi tři roky (Ing. Pavlík, M. Lipert) a uvádí, že se nejedná o nic nového.

Uchazečka uvádí, že, dle dotazníkového šetření neúspěšnější platforma eReading momentálně opouští od modelu multilicencí (resp. ho nerozvíjí), orientuje se na jednodušší model e-výpůjček. Důvodem je, že model e-výpůjček je vyhledávanější držiteli práv na e-knihy (tj. nakladateli), kteří snadno kalkulují cenu za stažení e-knihy. Nakladatelé nerozlišují, zda e-výpůjčku provádí uživatelé knihovny či zákazníci sami a zároveň je poskytování této služby neohrožuje. Naopak v případě modelu multilicencí musí nakladatelé kalkulovat i případné ztráty z nižšího prodeje e-knihy (model multilicencí funguje tak, že knihovna se stane vlastníkem práv ke knize zpravidla na 5 či 10 let a může ji využívat neomezeně všemi svými čtenáři, přičemž uživatelé knihovny – pokud si knihu stáhnou – ji vlastní doživotně). Cena pro knihovnu za jednu takto získanou e-knihu je v řádu desítek tisíc (5 nebo 10 let/neomezeně pro všechny uživatele knihovny) oproti desítkám korun (1 výpůjčka/1 uživatel na cca 21 dní) za jednu e-výpůjčku v rámci modelu e-výpůjček. Dle uchazečky se tak jako účelnější jeví kombinace obou modelů, kde knihovna by mohla hodně využívané tituly nakoupit v rámci modelu multilicencí (např. učebnice) a atraktivitu nových e-knih zkoušet prostřednictvím modelu e-výpůjček. Faktem ovšem je, že právě nakladatelé postupně od modelu multilicencí ustupují, neboť se jim obtížně kalkuluje konečná prodejní cena za nemezený přístup k e-knize pro všechny uživatele dané knihovny.

Dr. Drobíková dále poznamenává, že toto vše je řešení pro ČR, autorka se orientovala se na české knihovny, specifikum malých jazyků.

Autorka uvádí, že knihovna se stala významným obchodním partnerem pro nakladatele a distributory e-knih tj. digitální platformy během posledních let a měsíců.

Dr. Drobíková konstatuje, že zapojení knihoven chybí v názvu práce i v abstraktu. Uchazečka obhajuje, že toto v abstraktu je uvedeno a čte z abstraktu příslušnou větu.

Doc Papík konstatuje a vyjadřuje lítost, že nikdo z odborné komunity nevytvořil podobný materiál, vyjadřuje dále, že je škoda, že autorka není v knihovnické praxi, aby se tomuto tématu mohla dále

věnovat. V ČR dle soudu doc. Papíka není člověk, který by se tomuto tématu mohl naplno věnovat a je škoda, že se tomuto nemůže věnovat právě doktorandka.

Dr. Drobíková argumentuje, že existuje kniha „Elektronické knihy v českých knihovnách“ z r. 2012, což ovšem sama označuje za již dnes zastaralý text. Zařazení knihoven do předkládané dizertace je nešťastné z důvodu velmi rapidního vývoje situace.

Doc Souček vyjadřuje všeobecnou poznámku, že je potřeba na práci nahlížet tak, že autor své poznatky nabyl v době, kdy téma nemuselo ještě být tak všeobecně známé, zejména jedná-li se o tak rychle se vyvíjející téma. Uvádí, že by bylo dobré, aby byly dílčí poznatky doktorandy publikované ve své době. Uvádí, že je při obhajobě potřeba vzít v úvahu časový faktor.

Doc. Papík v návaznosti na poznámku doc. Součka oceňuje, že se uchazečka o téma zajímala již v době, kdy ještě neřešila koncept e-knihy, ale během stáže v Německu se zajímala o distribuci tištěné knihy v době, kdy vznikala Amazon.

Dr. Drobíková ještě uvádí připomínku k publikační činnosti autorky a to tu, že formálně správně by neměly být dizertace, seminární práce, diplomová a rigorózní práce uvedeny v seznamu publikační činnosti, neboť se jedná o nepublikovaná díla. Taktéž by autorka neměla uvádět texty, které teprve vyjdou. Publikační činnost by měla být pouze to, co již bylo oficiálně publikováno.

Prof. Ivánek pokládá uchazečce otázku na koncept tzv. „živé knihy“, tj. e-knihy, která obsahuje údaje, které se v průběhu času čtení aktualizují z Internetu (např. měnové kurzy). Ptá se, zda autorka tento koncept zná a jaký z uvedených modelů na toto může být aplikovaný.

Autorka odpovídá, že záleží, jakým způsobem kniha vznikla (uvádí tři základní metody vzniku knihy: tradiční, born-digital, interaktivní kniha). Odvolává se na zkušenosti zahraničních nakladatelství, ze kterých vyplývá, že vznik „živé knihy“ vyžaduje velmi vysoké náklady. Osobně se domnívá, že budoucnost a smysl bude ve fenoménu e-knihy, model „živé knihy“ bude podléhat úplně jiným cenovým podmínkám.

Doc. Souček vyjadřuje dle svých slov laický názor, že knihovny byly vždy součástí knižního trhu, ale že u e-knih toto nefunguje tak dobře, jako u tištěných knih.

Dr. Drobíková toto rozporuje, knihovny označuje za konzumenty, či zákazníky, kteří mají právo knihy půjčovat. Dále uvádí, že VŠ knihovny, pokud mají pod sebou zahrnuté nakladatelství, mohou být považovány za součást cyklu.

Uchazečka uvádí, že do této situace, jak ji vyjádřil doc. Souček, zasahuje také fakt, že povinný není v ČR uzákoněn povinný elektronický výtisk a nejsou stanoveny platby za e-vypůjčky.

Dr. Drobíková poznamenává, že koncept e-prezenčky je opřený o dva různé právní výklady, oba jsou možné a nejsou v rozporu se zákonem.

Uchazečka uvádí, že knihovny tuto službu budou provozovat, dokud to nějaký soudní případ nezastaví. Doc. Souček zde ukončil veřejnou část obhajoby disertační práce. Shrnul pravidla hlasování, hlasují pouze členové komise. Požádal uchazečku i nečleny komise, aby opustili místnost.

Hlasování proběhlo za přítomnosti paní Romany Jensenové z oddělení vědy FF UK.

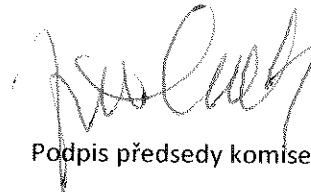
Členové komise přistoupili k tajnému hlasování.

Vyhlášení výsledku tajného hlasování:

počet členů komise:	5
přítomno členů komise:	5
kladných hlasů:	5

Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.)

V Praze 20. 6. 2014 zapsala Mgr. Lenka Němečková

Podpis předsedy komise:

